

Sodišče: Vrhovno sodišče

Oddelek: Civilni oddelek

ECLI: ECLI:SI:VSRS:2023:II.DOR.361.2021

Evidenčna številka: VS00064780

Datum odločbe: 01.02.2023

Opravična številka II.stopnje: VSL Sodba I Cp 329/2021

Senat: mag. Nina Betetto (preds.), mag. Matej Čujovič (poroč.), Vladimir Horvat

Področje: CIVILNO PROCESNO PRAVO - OBLIGACIJSKO PRAVO - PRAVO EVROPSKE UNIJE - VARSTVO POTROŠNIKOV

Institut: predlog za dopustitev revizije - potrošniška kreditna pogodba - posojilo v tuji valuti - kredit v *CHF* - hipotekarni bančni kredit - valutno tveganje - ničnost pogodbe - nepošten pogodbeni pogoj - pojasnilna dolžnost banke - načelo vestnosti in poštenja - slaba vera banke - znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank - varstvo potrošnikov - razlaga ZVPot - Direktiva Sveta 93/13/EGS - dopuščena revizija

Zveza: Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah člen 3, 3/1. ZPP člen 367a, 367a/1, 367c, 367c/3. ZVPot člen 22, 23, 24, 24/1

Jedro

Revizija se dopusti glede vprašanj:

1. Ali je za presojo znatnega neravnotežja v pogodbenih pravicah in obveznostih strank po členu 3(1) Direktive Sveta 93/13/EGS in slovenskem pravu, ko gre za potrošniške kreditne pogodbe, ki vsebujejo določilo, da je treba kredit vrniti v isti tuji valuti, v kateri je bil kredit dan, bistveno upoštevati strokovno znanje in izkušnje banke glede mogočih sprememb menjalnih tečajev in tveganj pri posojilih v tuji valuti?

2. Ali so za presojo prejšnje točke, ko gre za potrošniške kreditne pogodbe, ki vsebujejo določilo, da je kredit treba vrniti v isti tuji valuti, v kateri je bil dan, bistvene naslednje okoliščine, če bi jih sodišča ugotovila:

– da je toženka tožniku pojasnila, da ima *CHF* med svetovnimi valutami attribute valute varnega zavetja in da to lahko vpliva na gibanje tečaja te valute v primerjavi z drugimi valutami ter podatke o tem, kaj vse lahko vpliva na tečajne spremembe *CHF* in da so te lahko hipne in nenadne ter povsem neomejene,

– da je toženka tožniku pojasnila, da bi predstavitev okoliščin o gibanjih tečaja *CHF* v preteklih desetletjih pred sklenitvijo posamezne kreditne pogodbe pri potrošniku ustvarilo predstavo o možnih tveganjih glede tečajnih nihanjih v času po sklenitvi kreditne pogodbe,

– da je toženka tožniku pojasnila, da sorazmerno majhna nihanja tečaja valutnega para *CHF/EUR* v relativno kratkih obdobjih pred sklenitvijo kreditne pogodbe niso pokazatelj tveganja v bistveno bolj dolgoročnem kreditnem razmerju, ampak je bistvena projekcija gibanja tečajev z vidika dolgoročnosti kreditnega razmerja in ne samo za krajša obdobja pred sklenitvijo kreditne pogodbe?

Izrek

Revizija se dopusti glede vprašanj:

1. Ali je za presojo znatnega neravnotežja v pogodbenih pravicah in obveznostih strank po členu 3(1) Direktive Sveta 93/13/EGS in slovenskem pravu, ko gre za potrošniške kreditne pogodbe, ki vsebujejo določilo, da je treba kredit vrniti v isti tuji valuti, v kateri je bil kredit dan, bistveno upoštevati strokovno znanje in izkušnje banke glede mogočih sprememb menjalnih tečajev in tveganj pri posojilih v tuji valuti?

2. Ali so za presojo prejšnje točke, ko gre za potrošniške kreditne pogodbe, ki vsebujejo določilo, da je kredit treba vrniti v isti tuji valuti, v kateri je bil dan, bistvene naslednje okoliščine, če bi jih sodišča ugotovila:

– da je toženka tožniku pojasnila, da ima *CHF* med svetovnimi valutami attribute valute varnega zavetja in da to lahko vpliva na gibanje tečaja te valute v primerjavi z drugimi valutami ter podatke o tem, kaj vse lahko vpliva na tečajne spremembe *CHF* in da so te lahko hipne in nenadne ter povsem neomejene,

– da je toženka tožniku pojasnila, da bi predstavitev okoliščin o gibanjih tečaja *CHF* v preteklih desetletjih pred sklenitvijo posamezne kreditne pogodbe pri potrošniku ustvarilo predstavo o možnih tveganjih glede tečajnih nihanjih v času po sklenitvi kreditne pogodbe,

– da je toženka tožniku pojasnila, da sorazmerno majhna nihanja tečaja valutnega para *CHF/EUR* v relativno kratkih obdobjih pred sklenitvijo kreditne pogodbe niso pokazatelj tveganja v bistveno bolj dolgoročnem kreditnem razmerju, ampak je bistvena projekcija gibanja tečajev z vidika dolgoročnosti kreditnega razmerja in ne samo za krajša obdobja pred sklenitvijo kreditne pogodbe?

Obrazložitev

1. Tožnik kot kreditojemalec je s toženko kot kreditodajalko dne 6. 8. 2007 sklenil kreditno pogodbo. Toženka mu je odobrila kredit v višini 107.640,00 *CHF*, ki jih je izplačala v EUR.

2. Tožnik prvotno vtožuje, da je pogodba nična in zahteva odpravo njenih pravnih posledic. Podrejeno, da se pogodba razveže zaradi spremenjenih okoliščin.

3. Sodišče prve stopnje je zavrnilo zahtevek za ugotovitev ničnosti notarskega zapisa kreditne pogodbe in sporazuma o zavarovanju denarne terjatve. Zavrnilo je tudi zahtevek za ugotovitev neveljavnosti vknjižene hipoteke in njen izbris (vse II. točka izreka). Prav tako je zavrnilo podrejeni zahtevek na razvezo pogodbe, izstavitve zemljiškoknjižne listine ter plačila 5.202,12 EUR (vse III. točka izreka). Tožniku je naložilo, da

toženki povrne pravdne stroške (IV. točka izreka).

4. Tožnik se je pritožil zoper prvostopenjsko sodbo. Pritožbeno sodišče je zavrnilo pritožbo in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje (I. točka izreka) ter tožniku naložilo, da toženki povrne stroške pritožbenega postopka (II. točka izreka).

5. Zoper sodbo pritožbenega sodišča tožnik vloga predlog za dopustitev revizije glede naslednjih vprašanj:

1) Ali se presoja nedovoljenosti pogodbenega pogoja na podlagi člena 3(1) Direktive Sveta 93/13/EGS, ki se nanaša na določilo potrošniške kreditne pogodbe, da je kredit treba vrniti v isti tuji valuti, v kateri je bil kredit dan, opravi po slovenskem pravu tudi v primeru, če so taki pogodbeni pogoji glede glavnega predmeta pogodbe v jasnem in razumljivem jeziku in je kreditna pogodba v tem delu jasna in razumljiva?

2) Ali preizkusa nedovoljenosti pogodbenega pogoja po členu 3(1) Direktive Sveta 93/13/EGS, ki se nanaša na določilo potrošniške kreditne pogodbe, da je kredit treba vrniti v isti valuti, v kateri je bil kredit dan, ni treba opraviti, če se ugotovi, če se ugotovi, da je prodajalec oz. ponudnik storitev zagotovil predpogodbene informacije potrošniku in ustrezno opravil pojasnilno dolžnost?

3) Ali je za presojo znatnega neravnotežja v pogodbenih pravicah in obveznostih strank po členu 3(1) Direktive Sveta 93/13/EGS in slovenskem pravu, ko gre za potrošniške kreditne pogodbe, ki vsebujejo določilo, da je kredit treba vrniti v isti tuji valuti, v kateri je bil kredit dan, bistveno upoštevati strokovno znanje in izkušnje banke glede mogočih sprememb menjalnih tečajev in tveganj pri posojilih v tuji valuti in ali je pri tem ključno napovedovanje tečajnih sprememb, bodisi kratkoročno ali dolgoročno ali z večjo ali manjšo natančnostjo?

4) Ali so za presojo prejšnje točke, ko gre za potrošniške kreditne pogodbe, ki vsebujejo določilo, da je kredit treba vrniti v isti tuji valuti, v kateri je bil dan, bistvene naslednje okoliščine, če bi jih sodišča ugotovila:

– obstoj »predpostavke ničelnega tečajnega tveganja« pri potrošnikih kot jemalcih kreditov, nominiranih v *CHF*, v državah s stabilno domačo valuto,

– da ima *CHF* med svetovnimi valutami attribute valute varnega zavetja in da je *CHF* poznan kot močna valuta, ki je od sedemdesetih let prejšnjega stoletja močno pridobila na vrednosti in ob negotovih razmerah vedno pridobiva na vrednosti, in da to lahko vpliva na gibanja tečaja te valute v primerjavi z drugimi valutami,

– kaj bi tožnik kot potrošnik glede na potrebno skrbnost moral vedeti glede učinkov varnega zavetja, ki so značilni za *CHF* in vplivajo, da je iz tega razloga dinamika tečaja te valute podvržena običajnim tveganjem, kot tudi tveganjem, ki so specifična za valute varnega zavetja,

– da bi banka morala ob sklenitvi takšne kreditne pogodbe opozoriti tožnika tudi na dejstvo, da potrebuje za oceno tveganj znanje o specifičnosti *CHF* kot valute varnega zavetja in podatke o tem, kaj vse lahko vpliva na tečajne spremembe *CHF* in da so te lahko hipne in nenadne ter povsem neomejene,

– da je v sklopu okoliščin, ki jih banka pozna, bistveno tudi gibanje tečaja *CHF*, preteklih desetletjih pred sklenitvijo posamezne kreditne pogodbe,

– da bi predstavitev okoliščin o gibanjih tečaja *CHF* v preteklih desetletjih pred sklenitvijo posamezne kreditne pogodbe pri potrošniku ustvarilo predstavo o možnih tveganjih glede tečajnih nihanjih v času po sklenitvi kreditne pogodbe,

– da sorazmerno majhna nihanja tečaja valutnega para *CHF/EUR* v relativno kratkih obdobjih pred sklenitvijo kreditne pogodbe niso pokazatelj tveganja v bistveno bolj dolgoročnem kreditnem razmerju, ampak je bistvena projekcija gibanja tečajev z vidika dolgoročnosti kreditnega razmerja in ne samo za krajša obdobja pred sklenitvijo kreditne pogodbe,

– da je breme potrošnika kot kreditojemalca večje, če do negativne spremembe tečaja v smeri krepitve *CHF* pride že v zgodnji fazi izvajanja kreditne pogodbe, kar vpliva na zgodnje povečanje glavnice kredita, na katero se nato tudi obračunavajo pogodbene obresti,

– da se banke pred tečajnimi tveganji ščitijo, kar so dolžne storiti skladno z 85. členom Zakona o Bančništvu (ZBan) oz. 155. členom ZBan-1, zaradi česar niso izpostavljene kreditnemu tveganju kot potrošniki, oziroma je to znatno omejeno,

– da primerjava obrestnih mer in anuitet ob sklenitvi potrošniške kreditne pogodbe vzbuja vtis, da je kredit v tuji valuti bolj ugoden od kredita v domači valuti in da banka lahko pričakuje, da bo potrošnik zaradi tega izbral kredit v tuji valuti,

– da med kreditojemalcem in banko nastane svetovalno razmerje, in sicer konkludentno in v okviru konkretnega pravnega posla, ko dejansko pride do svetovanja s strani banke oziroma to od banke pričakuje potrošnik s pristopom k razgovoru o sklenitvi bodoče kreditne pogodbe in banka to lahko nedvomno razbere,

– da med banko kot svetovalko in potrošnikom kot stranko obstaja v primerih tovrstnih kreditnih pogodb skrit konflikt interesov, ki se odraža preko različnega interesa v zvezi s gibanji tečajev valut in asimetričnostjo prodajnega in nakupnega tečaja za *CHF*,

– da je pravno upravičeno pričakovanje potrošnika kot bančne stranke, da bo banka kot svetovalec svoje interese podredila interesom stranke in predvsem tudi jasno izpostavila morebitne interesne konflikte in tveganja,

– da asimetrija informacij zavezuje banko, da potrošnika seznani z vsemi potrebnimi informacijami, predvsem s tveganji, ki niso transparentna in da pojasnila banke morajo vsebovati opozorilo, da potrošnik tveganja ne more oceniti brez posebnih znanj in zgolj na podlagi splošno dostopnih informacij ter da je ob tem lahko zavajajoče, če banka pusti potrošniku verjeti, da je mogoče presoditi tveganje tudi kako drugače,

– da banka lahko upravičeno pričakuje, da se bo potrošnik odločil za kredit v *CHF*, če mu je predstavljena ugodnost obrestne mere in nižjega obroka, s čimer mu je kredit predstavljen v pozitivnem smislu in na privlačen način, in ga banka na takšen način tudi oglašuje, pa ob tem potrošnik nima drugih informacij, kot so navedene v prejšnjih alinejah?

5) Ali neupoštevanje okoliščin iz prejšnje točke, ki jih je tožeča stranka zatrjevala, predstavlja absolutno bistveno kršitev določb Zakona o pravdnem postopku (ZPP) iz 8. in 14. točke drugega odstavka 339. člena

ZPP ter kršitev temeljnih procesnih jamstev iz 14. in 22. člena Ustave Republike Slovenije?

6. Predlog je delno utemeljen.

7. Vrhovno sodišče dopusti revizijo, če je od njegove odločitve mogoče pričakovati odločitev o pravem vprašanju, pomembnem za zagotovitev pravne varnosti, enotne uporabe prava ali za razvoj prava preko sodne prakse (prvi odstavek 367. a člena Zakona o pravdnem postopku – ZPP).

8. Pogoji za dopustitev revizije iz prvega odstavka 367.a člena ZPP so izpolnjeni glede vprašanj, navedenih v izreku tega sklepa. Vrhovno sodišče je zato revizijo v tem obsegu dopustilo.

9. Vrhovno sodišče je odločalo v senatu, ki je naveden v uvodu sklepa. Odločitev je sprejelo soglasno (sedmi odstavek 324. člena ZPP).

Datum zadnje spremembe: 14.03.2023